

tekel işçisinin direnişi işçi sınıfına yol gösteriyor

Tekel işçileri daha Ankara'ya ayak bastıklarında tanıştılar devletin şiddetiyle. Biber gazıyla, tazyikli suyla ve copla yaralandılar, yerlerde sürüklendiler, gözaltına alındılar. Ama direnişi aynı kararlılıkla sürdürmeye devam ediyorlar. Şimdi oturma eylemi için Türkiye'nin dörtbir yanından binlerce Tekel işçisi Ankara'ya akıyor. Haftasonu tüm emek ve demokrasi güçlerinin desteklediği bir miting yapacaklar. Olmazsa sırada açlık grevi var.

ISMAIL ŞENGÜL

Tekel işçileri yaklaşık bir aydır Ankara'da Türk-İş genel merkezinin önündeki direnişlerini kararlılıkla sürdürüyor. 15 Aralık günü Ankara'da AKP genel merkezi önünde başlayan eylem hatırlanacağı üzere önce Abdi İpekçi parkına taşınmak zorunda bırakılmıştı. Parkta direnişlerine devam eden işçilere polis tazyikli suyla, gaz bombalarıyla müdahalede bulunmuş, işçiler gözaltına alınmış ve ardından buldukları alandan zorla çıkartılmışlardı.

Bu saldırılarla Ankara'yı terk edeceklerini düşünenlere inat işçiler direnişi sürdürdüler. Soğuk Ankara gecelerinde kalacak yer bulmakta, karınlarını doyurmakta zorlanan işçiler bütün zorluklara rağmen Ankara'da kalmakta ve direnişleri zaferle sonuçlanana kadar ayrılmamakta kararlılar. Evet, bugüne kadar Tekel işçisi ne yıldı ne de baş eğdi.

Tekelin özelleştirilmesi sürecine baktığımızda aslında sadece çalışanları değil doğrudan Türkiye tarım politikalarını da etkilediğini görürüz. Bu etkileşim kaçınılmaz önemli toplumsal kırılmalara da yol açan bir süreçtir. Bugüne kadar izlenen tütün politikalarına bağlı olarak işçi sayısı 45 binden 13 bine, 600 bin olan üretici aile sayısı 210 bine, üretim ise 300 bin tondan 90 bin tona düştü. Üreticilere kota uygulaması konuldu ve üreticiler sözleşme yapmaya zorlanarak tüccarların insafına terk edildi. Tütün üreticilerinin tarihsel sürecine baktığımızda mevcut durumun Osmanlı döneminin tütün politikalarıyla benzeşmeye başladığını görüyoruz.

Neydi Osmanlı politikası? Tarihsel belgelere göre ilk olarak 17. yy'ın başlarında Avrupa'dan coğrafyamıza taşınan tütün hızla yaygınlık kazanarak Osmanlı'nın en çok gelir getiren tarım ürünlerinden birisi haline geldi. Bunun üzerine 1841'de ilk tütün fabrikası yani Tekel kuruldu. Ancak daha sonra devletin borçlarını halktan kesilen vergilerle ödeme amacı ile kurulan Duyunu Umumi'den çokuluslu Tekel Reji Şirketine devredilen tütün işletmeleri tam 42 yıl boyunca bu kurumun denetiminde kaldı. Reji şirketinin faaliyete başlaması, ciddi toplumsal dönüşümlere neden olmuştur. Çünkü Reji şirketi alımlarda tütünün değerinin çok altında fiyatlar vererek üretici köylünün emeğini gasp ediyordu. Tütün üretmek için şirketten izin alınması gerekiyordu aksi halde üretim yapılamıyordu. Reji çokuluslu bir tekel olarak ağır sömürü koşullarını dayat-

mış, Osmanlı Devletinin verdiği imtiyazlarla tütün üreticileri üzerinde adeta terör estirmiştir. Tekelci sermayenin devlet desteğiyle giriştiği bu saldırıya karşı üreticilerin de çeşitli mücadele yöntemleri geliştirerek direnmeye çalıştıkları tarihsel belgelerde yer almıştır. Bu direnişin Osmanlı devletinin Reji'ye verdiği destekle şirket tarafından örgütlenen silahlı "Kolcular"ın jandarmayla birlikte katlettiği tütün emekçisi sayısının toplam 20 bini bulunduğu bilinmektedir. 1912 yılında ise Reji süreci üreticilerin kararlı direnişleri sayesinde sona erdirildi.

Tekel Reji Şirketinden devir alındıktan sonra bir kamu işletmesi olarak günümüze kadar varlığını sürdürdü. 12 Eylül askeri darbesinin ardından hızlanan ve 90'lı yıllarla birlikte yaygınlaşan KİT'lerin özelleştirilmesi sürecine dahil edildi. Sürecin ilk kritik adımı DSP-MHP-ANAP tarafından oluşturulan 57. hükümet döneminde çıkarılan Tütün Yasasıyla atıldı. Bu yasa tütün üreticisi köylüler tarafından yeniden Reji sistemine dönüş olarak adlandırıldı. Dönemin ekonomi bakanı ve daha sonrasında CHP milletvekili olan Kemal Derviş tarafından IMF direktifleriyle hazırlanan bu yasayla Tekel'in özelleştirilmesinin de startı verildi. Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 2002 yılında aldığı kararla başlayan süreç, 2003 yılında özelleştirme ilanlarının gazetelerde yayınlanmasıyla somut hale geldi. İlk olarak Alkolü İçkiler İşletmeleri 292 milyon dolar bedelle Mey içki şirketine satıldı. Tekel'in sigara bölümü ise 2008 yılında 1,72 milyar dolara British American Tobacco şirketine satıldı.

2008 yılında yapılan satışın ardından dönemin hükümet yetkilileri işçilerin mevcut statüleriyle çalışmaya devam edeceklerini söylemişlerdi? Ancak bugün işçileri 4-C statüsüne geçirmeye çalışırken yapılmak istenen işçinin bugüne kadar kazanılmış haklarının gasp etmektir. Tüm bunlarla işçilere düşük ücretle, iş güvencesiz ve sendikası çalışma dayatılmaktadır.

4-C ya da işçilerin deyimleriyle C-4 (patlayıcı madde) statüsü işçiler açısından tam bir felaket anlamına gelmektedir. Yani işçilerin 4-C ye C-4 demeleri boşuna değil. Geçici personel olarak adlandırılan bu statüde işçilere sadece 10 ay maaş ödenirken, ödenen ücretler 600 ila 800 lira arasında değişiyor. Bu ücret yıllık olarak hesaplandığında asgari ücretin altında. 4-C statüsündeki işçiler sendikaya üye olamıyorlar ve hiçbir sosyal yardımdan faydalanamıyorlar. Yıllık izinleri ise çalıştıkları her ay için sadece bir gün ve fazla mesai yapsalar bile bu ücretlerine yan-

Otobüslerinin Ankara'ya girişi sırasında Kürt illerinden gelen işçilerin ayrıştırılarak Ankara'ya sokulmamaya çalışılmasına verilen tepki ve herkesin birlikte girmesi önemli noktalardan biri olarak görülmelidir. Ayrıca işçilerin Türk-İş genel merkezine astıkları "açılımı biz burada yaptık" yazılı pankartları, egemenlere karşı yürüttükleri mücadelelerinin şovenizmle manipule edilmesinin bu kez öyle kolay olmayacağını gösteriyor.

sımıyor. Sözleşmeli çalıştırılan işçilere sözleşmelerinin feshi halinde hiçbir tazminat da ödenmiyor. Aynı zamanda gelir getirecek başka işte çalışmaları da yasak.

Bugün 4-C statüsü hızla yaygınlık kazanıyor. Türkiye'de özellikle 80'li yılların sonundan itibaren yapılan özelleştirmeler sonucu bir çok işçi mağdur oldu, olmaya devam ediyor. Madencilik alanında Zonguldak kömür havzalarının özelleştirmesiyle başlayan süreç Demir Çelik İşletmeleri, Süt Endüstrisi Kurumu, Et Balık, Orman Ürünleri Kurumu, Cam Sanayii, Çimento Fabrikaları, Sümerbank, Petkim, Telekom, Seka, Tüpraş, Bedaş, Kamu Bankaları gibi bir çok kamu kurumunun parça parça satılmasıyla devam etti. Tekel'in ardından ise sırada Şeker Fabrikaları, Demiryolları ve Elektrik üretim tesisleri var. Bugün Tekel işçisinde somutlan neoliberal saldırıların eğitim, sağlık, enerji, haberleşme, ulaşım gibi kamu hizmetlerini de kapsayacağı biliniyor.

Özallı yıllarla başlayan, bir devlet politikası olarak bütün hükümetlerce sürdürülen ve bugün AKP hükümeti eliyle belki de hiç olmadığı kadar pervasızca uygulanan neoliberal saldırılar önümüzdeki dönemlerde artarak sürecektir. Bu politikaların temelini esasında devletin kendisi tarafından kamu kurumlarının hantallaştırılması, kurumun önce zarar ettirilmesi ve hemen ardından da sermayeye yok pahasına peşkeş çekilmesi oluşturur. 2002 krizinin hemen ardından iktidar olan AKP hükümeti 2003 yılında ekonomideki büyümeden söz ediyordu. Bu sanal büyümenin nedeni ise kuşkusuz arka arkaya yapılan bu özelleştirmelerdi. Bu süreçlerde kamu kurumları komik rakamlarla yok pahasına pazardaki tekellere peşkeş çekildi. Bugüne kadar yapılan özelleştirmelerle nerdeyse sömürülmedik kamu kaynağı bırakılmadı. Devletin küçülmesi adı altında dayatılan bu soygun ve peşkeş ekonomisinin bedelini de her zaman olduğu gibi işçi ve emekçiler ödemek zorunda kalıyorlar. Her özelleştirmeden sonra çalışan sayıları azaltılmış, çalışan işçilerin özlük hakları tırpanlana-

rak ortadan kaldırılmıştır. Özal politikalarının devamı olarak nitelendirilecek bu sürecin yarattığı yıkımlar bugün açığa çıkmaya başladı.

Evet Tekel işçileri de bugün bu ağır koşullarla çalışmaya zorlanıyor. Bu sefalet koşullarında dahi ne kadar zaman çalışabilecekleri belli olmayan işçilerin direnişinin artarak sürmesi kadar doğal bir süreç yok aslında. Bu direnişin başarıya ulaşması ise Türkiye işçi sınıfı ve emekçiler açısından oldukça önemli. Çünkü Tekel özelleştirmesi ne iltir ne de son olacaktır. Kent AŞ, Kamu emekçilerinin bir günlük uyarı grevi, demiryolu emekçilerinin süren eylemleri, Sinter Metal, Tekel ve İtfaiye işçilerinin direnişleri önümüzdeki dönemlerde sınıf mücadelesinin artarak süreceği yolunda umut verse de ne yazık ki dün olduğu gibi bugün de sıranın kendisine geleceğini göremeyen ya da görmeleri engellenen işçiler, emekçiler direnişte ve mücadelede değiller.

Sistemin tarihi boyunca karşısındaki en küçük örgütlü güce bile tahammül edemediği ortadadır. Bu durum yani örgütlenmiş ezilen ve emekçi egemen güçlerin iktidarlarını sürdürmelerini zorlaştırır, bazen de imkansızlaştırır. Paris Komününden Ekim Devrimine kadar tarihin bunun birçok örneğiyle dolu olduğunu bilmekteyiz. Bu nedenle sistem çıkarlarını korumak için her türlü yol ve yöntemi kullanmaktan bir adım bile geri durmamıştır. Sistemin politikası önce bölme parçalama, o da yetmezse baskı, zor ve şiddet olmuştur. Sisteme karşı yürütülen mücadeleler bir evrede mutlaka bu gerçeklikle yüzleşir. Bu yüzleşmede yenilmemenin ise ancak kendisiyle aynı süreçleri yaşayan veya yaşayacak olanlarla birlikte mücadele etmekle mümkün olduğunu bilerek hareket etmek gerekir. Bunun günümüz konjonktüründe ise mutlak anlamı emekçiler ve Kürt özgürlük hareketi başta olmak üzere tüm ezilenlerle birleşmeyen sınıf mücadelelerinin kalıcı bir zafer elde etme şansının olmamasıdır.

Bugün Tekel işçilerinin mücadelesine de projeksiyonu buradan tutarak bir kez daha bakmak zorundayız.

Tekel işçisinin mücadelesi aslında bir bütün olarak işçi ve emekçilerin özelleştirmelere, iş güvencesizliğine, sendikasılaştırmaya karşı artan mücadelesinin günümüzdeki somut halidir. Yakın tarihte yaşanan benzer süreçler çoğu zaman olumsuzlukla sonuçlanmış, direnişler gerçek kazanımlar olmaksızın sona ermişti. Tekel işçisinin mücadelesi de aynı akıbete uğrar mı? Yoksa zafer her zamankinden yakın mı? Bu soruya yanıt vermek için bir süre daha beklemek zorundayız. Ancak sonu ne olursa olsun Tekel direnişi şimdiden işçi sınıfının ve ezilenlerin mücadele tarihinde yer edecek bir niteliğe büründü.

Tekel işçileri daha Ankara'ya ayak bastıklarında tanıştılar devletin şiddetiyle. Önce AKP Genel merkezi önünde, sonra da Abdi İpekçi parkında biber gazıyla, tazyikli suyla ve copla yaralandılar, yerlerde sürüklendiler, gözaltına alındılar. Sürüldükleri Türk-İş genel merkezi önünde sendika yönetiminin tüm uzlaşmacı ve olumsuz tavırlarına rağmen yerlerinden bir milim kıyılamayarak direnişi aynı kararlılıkla sürdürmeye devam ediyorlar. Şimdi 24 Ocak'taki oturma eylemi için Türkiye'nin dörtbir yanından binlerce Tekel işçisi Ankara'ya akıyor. Haftasonu tüm emek ve demokrasi güçlerinin desteklediği bir miting yapacaklar. Olmazsa sırada açlık grevi var.

TEKEL İŞÇİLERİYLE KAHVALTI

Artık hepimiz tanıyoruz onları. Uzun uzun anlatmaya gerek yok, 4-C statüsüne hayır diyen, özlük haklarını isteyen Tekel Direnişçileri onlar! Ta en başından uyarılmışlardı hükümeti: 'haklarımızı vermezseniz çoluğumuzu çocuğumuzu buraya getirir her birini direnişçi yaparız!' demişlerdi! Şimdi hepsi yılmaz birer direnişçi!

İlk günden itibaren elimizden geldiğince, gücümüz yettiğince yanlarında olmaya çalıştık! Direniş büyüdükçe gelişti ilişkilerimiz. Biz onları tanıyorduk, 15-16 Hazirandan, Tarih'ten, Demir Döküm'den... Onlar da bizi tanımaya başladı artık, tanıdıkça daha çok sevdiler.

Gelişen ilişkiler doğrultusunda, SDP genel merkezinde bir kahvaltı organize ettik, kırmadı bizi Tekel işçileri, soframıza oturdular. Bir toplantı vesilesi ile Ankara'da bulunan çeşitli illerden gelen Dev-Genç'lilerle sohbet ederken Tekel direnişçileri, beraber kahvaltı yaptık, çaylarımızı içtik.

Kahvaltı bitiminde SDP Ankara İl Başkanı işçilere hoş geldiniz diyerek, mücadelelerini selamladı ve ekledi: 'Zafer ancak ezilenlerin mücadele birliğinden geçebilir! Kürt işçiyile Türk işçinin; İtfaiye işçiyile Tekel işçisinin mücadelesi birdir!'

Daha sonra söz alan Tekel işçisi Adıyamanlı Kerem'in sosyalistlerden yana umudu büyüktü. İsteği bu umudun boşa çıkmaması yönündeydi. Solun parçalanmışlığına vurgu yaptı, sınıf bilincinin eksikliğini dile getirdi. 'Güzel, doğru şeyler söylüyor sosyalistler ama pratikte karşılığını yaratmıyorlar' dedi. Sohbet dallandı, budaklandı. Konuşulanların ortak yanıysa 'yaşasın işçilerin birliği halkların kardeşliği' sloganıyla özetlenebilirdi. 4-C statüsünün C-4 patlayıcı maddesiyle özdeşleştirilmesiyse mücadelenin kaçınılmazlığını en iyi şekilde gösterdi.

Adıyaman, Muş, Diyarbakır gibi Kürt illerinden gelen çok sayıda Kürt işçinin olması da Tekel direnişinin ayırt edici yönlerinden biri kuşkusuz. Otobüslerinin Ankara'ya girişi sırasında bölgeden gelen işçilerin ayrıştırılarak Ankara'ya sokulmamaya çalışılmasına verilen tepki ve herkesin birlikte girmesi de önemli noktalardan biri olarak görülmelidir. Ayrıca işçilerin Türk-İş genel merkezine astıkları "açılımı biz burada yaptık" yazılı pankartları, egemenlere karşı yürüttükleri mücadelelerinin şovenizmle manipüle edilmesinin bu kez öyle kolay olmayacağını gösteriyor.

Bugün işçiler AKP'ye oy verdikleri için bir kez daha pişman oluyorlar, her gün 'biz domuz değiliz' diye haykırıyorlar. Kendilerine Kent AŞ işçilerini işten atarak sınıf düşmanlığı yapan CHP'nin gerçekten yanlarında olup olmadıkları sorusunu soruyorlar. Hükümette olduğu dönemde MHP'nin yaptığı özelleştirmeleri hatırlamaya başlıyorlar. CHP ve MHP'nin ırkçı şoven söylemlerinden hâlâ etkilenmelerine karşın yanbaşındaki Kürt kardeşinin terörist; sol, sosyalist güçlerin provokatör olmadığını öğreniyorlar gün geçtikçe. Gerçek mücadele yoldaşlarını tanıma-

ya başlıyorlar. Türk ve Kürt emekçilerinin aynı ezen ve sömüren güce karşı birlikte mücadelesinin bir ayağını gerçekleştiriyorlar. Ancak bugün Tekel direnişinde yan yana gelen Türk ve Kürt emekçilerinin konu ezilen ulus sorunu olduğunda yan yana gelmesi için sanırım daha çok yolumuz var.

Emek ve demokrasi güçleri ise dağınık ve parçalı görüntüleriyle sürece müdahale etmekte zorlanıyorlar. Anti-şovenist ilkedden yoksun, AKP karşıtlığı üzerinden sürece yapılan müdahalelerin işçi sınıfının mücadelesini bir adım öteye götürmeyeceği de açıktır. Çünkü işçi sınıfı sistemin bütününe algılayamadığı sürece egemenlerin onu bölmesi ve parçalaması daha kolay olacaktır.

Bugün emek ve demokrasi güçlerinin yapması gereken işçi sınıfının gerçek kurtuluşunun ezilenlerin topyekun kurtuluşuyla mümkün olduğunu bir kez daha ve bir kez daha anlatmaktır. Yükselen şovenizme karşı halkların kardeşliğini savunmak, emeğin kurtuluşu için ezilenlerin ve emekçilerin bütün mücadele süreçlerini birleştirmeye çalışmaktır.